

Et fælles ønske om styrket samarbejde

En OECD-analyse af den regionale innovations- og erhvervsfremmeindsats i Region Syddanmark og Region Midtjylland, evalueringen af kommunalreformen og den såkaldte "smarte specialisering" som element i de nye strukturfondsprogrammer, peger på, at samarbejdet på tværs af regionerne om støtte til erhvervslivets vækst og jobskabelse bør øges. Samtidig peges på betydningen af et tættere samarbejde mellem det regionale og det nationale niveau. Etableringen af det nye nationale klyngeforum og vedtagelse af en national klyngepolitik er eksempel herpå, herunder Forsknings- og Innovationsstyrelsens igangværende udbud vedr. innovationsnetværk.

De tre vstdanske regionale vækstfora har derfor taget initiativ til en afdækning af, på hvilke områder, der med størst udbytte kan iværksættes et tættere samarbejde, både indbyrdes og i forhold til det nationale niveau. På baggrund heraf er der identificeret en række relevante samarbejds muligheder og udarbejdet forslag til konkrete initiativer, der kan øge effekten af de forskellige indsats for de involverede parter, herunder særligt for virksomhederne.

De vstdanske regioner bygger deres erhvervsfremmeindsats på en strategi, der sætter kursen for vækstindsatsen i de respektive regioner. Fælles for erhvervsudviklingsstrategierne er, at de indeholder en række strategiske mål, der tager udgangspunkt i den enkelte regions styrker og svagheder og dermed de erhvervspolitiske udfordringer.

Nogle af udfordringerne, fx behovet for løbende opkvalificering af arbejdskraften, er fælles for de vstdanske regioner, og vil altid kræve en særlig indsats af hver enkelt region. Styrkepositionerne er derimod forskellige fra region til region, og derfor er det oplagt, at regionerne drager nytte af hinandens styrkepositioner med henblik på at sikre synergi mellem vækstindsatserne, bl.a. i forhold til at skabe kritisk masse, hvad angår virksomheder og kompetencer. Det betyder samtidig, at de tre regioner anerkender, at man ikke står lige stærkt på alle områder og at alle derfor kan høste fordele af et gensidigt forpligtende samarbejde,

Det gælder eksempelvis vindenergi: Der er en stærk off-shore sektor i Syddanmark med udgangspunkt i Esbjerg, de store internationale vindproducenter findes i Midtjylland og den bedste forskning og produktion af vind-ingeniører foregår på Aalborg Universitet. Samarbejde på dette område udnytter disse forskellige kompetencer til gavn for virksomhederne.

Der er mange vstdanske styrker at bygge videre på: En meget stor del af de traditionelle produktionserhverv findes i Vestdanmark; næsten 70% af de danske industriarbejdspladser ligger i det jysk/fynske område; en meget stor del af den danske fødevarerproduktion findes i det vstdanske område; i alle de tre vstdanske regioner er turisme et prioriteret indsatsområde i erhvervs politikken. Særligt er det kendetegnende, at de vstdanske regioner har stor tiltrækningskraft på feriehusturister og gæster fra nærmarkederne Tyskland, Norge og Sverige.

Gennemgangen af eksisterende samarbejdsrelationer, som har dannet grundlag for identifikation af nye samarbejds muligheder, konstaterer, at regionerne på mange områder har et godt samarbejde. På næsten alle områder gennem erfaringsudveksling og vidensdeling, herunder gennem netværk i regi af Danske Regioner, på andre områder gennem et konkret og forpligtende samarbejde. Her kan nævnes Vestdansk Investeringsfremme, hvor regionerne i tæt samarbejde med Udenrigsministeriets Invest in Denmark arbejder for at tiltrække udenlandske investeringer, særligt på områder, der ligger inden for regionernes erhvervsfremmestrategier. Det vurderes derfor, at der ikke for tiden er behov for yderligere samarbejde inden for investeringsfremmeområdet.

Gennemgangen har endvidere medført, at der er identificeret en række mulige initiativer, som de tre administrationer umiddelbart kan iværksætte, som fx bedre identifikation af projektmuligheder og samordning af ansøgninger til Interreg-programmer. Ligeledes vil der kunne udveksles erfaringer i forhold til arbejdet med f.eks. bredbånd og mobildækning.

Med udgangspunkt i de enkelte regioners udfordringer og styrkepositioner er der identificeret otte områder, hvor det er oplagt at styrke samarbejdet. For de fleste initiativers vedkommende er der tale om samarbejde

mellem alle tre regioner, men på flere områder, blandt andet akvakultur, vil der også blive tale om styrket bilateralt samarbejde.

Regionale vækstprogrammer, klyngefaciliterende enheder og nationale innovationsnetværk står centralt i forhold til forbedret samarbejde på de forskellige indsatsområder. Det er et klart formål med det foreslåede samarbejde, at regionale vækstprogrammer, klyngefaciliterende enheder og relevante netværk åbnes op for virksomhederne på tværs af regionsgrænserne. Det gælder både på nedennævnte indsatsområder, men også i forhold til klynger, der organiserer samarbejde mellem virksomheder på forskellige faglige områder, som fx Brains Business i Nordjylland på IKT-området. På samme vis bør universiteterne i de tre regioner stille sine kompetencer til rådighed på tværs af regionsgrænserne.

De otte indsatsområder er følgende:

- Sundheds- og velfærdsinnovation
- Fødevarer
- Energi
- Kreative erhverv
- Kapital/iværksætteri
- Fremtidens industri
- Turisme
- Specialiserede analyser

Inden for de otte områder foreslår administrationerne, at der konkret igangsættes en række initiativer, som kan skabe synergi blandt de involverede parter, herunder særligt for virksomhederne. Initiativerne er formuleret i nedenstående indstillinger og uddybet i vedlagte bilag, der kort redegør for baggrund, igangværende samarbejder og mulige initiativer.

Forslag til initiativer præsenteres for de tre respektive vækstfora inden udgangen af juni 2013 med henblik på efterfølgende yderligere konkretisering af samarbejdsprojekter.

Indstilling

I forhold til **sundheds- og velfærdsinnovation** indstilles det,

- at de tre regionale vækstfora styrker samarbejdet om øget eksport gennem Health Care Denmark og målretter fokus i de eksisterende eksportprogrammer
- at de tre regionale vækstfora igangsætter en indsats, der sikrer en stærk vstdansk forankring af en KIC inden for sund levevis og aktiv aldring
- at de tre regionale vækstfora bygger videre på samarbejdet om intelligent offentlig efterspørgsel og igangsætter fælles, tværregionale demonstrationsprojekter og innovative udbud, hvor de allerede udviklede koncepter afprøves i praksis
- at de tre regionale vækstfora etablerer et samarbejde på tværs af erhvervsklynger og vidensmiljøer og arbejder for, at et nationalt innovationsnetværk for velfærdsteknologi forankres i Vestdanmark.

I forhold til **fødevarer** indstilles det,

- at de tre regionale vækstfora igangsætter en indsats, der sikrer en stærk vstdansk regional forankring af en KIC på fødevarerområdet
- at de tre regionale vækstfora etablerer et samarbejde på tværs af erhvervsklynger og vidensmiljøer og arbejder for, at et nationalt innovationsnetværk for fødevarer forankres i Vestdanmark
- at der indledes et samarbejde mellem Region Midtjylland og Region Nordjylland med henblik på at styrke en koordineret og, på relevante områder, fælles indsats vedr. fiskeri og akvakultur.

I forhold til **energiområdet** indstilles det,

- at de tre regionale vækstfora etablerer et samarbejde på tværs af erhvervsklynger og vidensmiljøer med henblik på et fælles vindenergiprogram
- at de tre regionale vækstfora undersøger mulighederne for at samarbejde om et Smart Grid projekt indenfor regeringens vækstteams anbefalinger.

I forhold til **kreative erhverv** indstilles det,

- at de tre regionale vækstfora udbygger samarbejdet inden for design med henblik på at styrke designanvendelsen og designerhvervet samt synliggøre vstdanske initiativer og aktører på designområdet
- at de tre regionale vækstfora samarbejder om afholdelse af sundhedsevents i relation til de nye sygehusbyggerier
- at mulighederne for et bredere samarbejde på cross media området i de tre regioner vurderes på baggrund af erfaringerne med Shareplay i Nord- og Midtjylland.

I forhold til **fremtidens industri** indstilles det,

- at de tre regionale vækstfora undersøger, hvor der findes koncepter, nationalt eller internationalt, for industriinkubatorer, der kan videreudvikles og tilpasses
- at de tre regionale vækstfora drøfter behovet for fælles initiativer og behovet for samspillet med eksisterende initiativer, der kan sætte fokus på manglen på arbejdskraft til industrien, herunder behovet for at tiltrække udenlandsk arbejdskraft samt bidrage til øget søgning til industriens uddannelser
- at de tre regionale vækstfora støtter den igangværende proces for dannelse af nye innovationsnetværk, der styrker samarbejdet med industriens virksomheder samt generelt arbejder for, at virksomhederne i højere grad inddrages i disse innovationsnetværks aktiviteter
- at de øvrige regionalt funderede initiativer til støtte for klyngedannelser overvejer, hvordan de samarbejder med videninstitutioner og virksomheder i de to andre regioner.

I forhold til **kapital/iværksætteri** indstilles det,

- at der på iværksætterområdet og på kapitalområdet igangsættes et øget samarbejde mellem de tre regionale vækstfora om metodeudvikling for nye programmer og projekter
- at der med udgangspunkt i de eksisterende fonde, Midtjysk Iværksætterfond og Welfare Tech Invest, gennemføres en undersøgelse af mulighederne for at etablere en fælles og større fond med deltagelse af alle tre regionale vækstfora
- at de tre regionale vækstfora i fællesskab tager kontakt til Vækstfonden eller andre interesserede med henblik på at undersøge mulighederne for at etablere en fælles regional European Angel Fund.

I forhold til **turisme** indstilles det,

- at de tre regionale vækstfora fortsætter drøftelserne om etableringen af et tværregionalt samarbejde om kompetenceudvikling inden for turismeerhvervet
- at de tre regionale vækstfora understøtter udbredelsen af de konkrete erfaringer og resultater, der skabes i projektet "oplevelsesbaseret kystturisme"
- at de tre regionale vækstfora styrker samarbejdet om erhvervsturisme på det internationale marked
- at de tre regionale vækstfora drøfter udvikling af temaaktiviteter f.eks. knyttet til Vestkysten og Hærvejen. Eksempler herpå kan være cykelturisme langs Vestkysten, udvikling af en Nordsø Seafood rute m.m. (kobling mellem turisme, fødevarer og kulturarv).

I forhold til **specialiserede analyser** indstilles det,

- at de tre regionale vækstfora drøfter mulighederne for samarbejde om en fælles model for analyser af regionale klynger

- at de tre regionale vækstfora drøfter mulighederne for udvikling af den regionaløkonomiske model i SamK og Line-samarbejdet til i højere grad at kunne analysere "smart specialisering".

Bilag

Sundheds- og velfærdsinnovation

Baggrund

Sundheds- og velfærdsinnovation er et prioriteret indsatsområde i de erhvervspolitiske strategier i Region Nordjylland, Midtjylland, og Region Syddanmark.

Det globale marked for sundheds- og velfærdsløsninger forventes at stige betydeligt i de kommende år. Udnyttelse af dette markedspotentiale fordrer et tæt offentlig-privat samarbejde om behovsafdækning, udvikling, afprøvning og udrulning af løsningerne.

Alle tre regioner arbejder med området med henblik på at optimere og effektivisere sygehusdriften og give borgerne mere kvalitet og en bedre oplevelse af sundhedsvæsenet samtidig med, at der skabes vækst og arbejdspladser.

De tre regioner har derfor også alle etableret enheder og initiativer, der understøtter offentlig-privat innovation på tværs af erhvervs- og sundheds- og velfærdsområdet.

I Region Nordjylland er der etableret fire innovationsinitiativer, som er tæt integrerede, men har hvert sit fokus: Idéklubben, som skal opsamle ideer fra medarbejdere og brugere og er regionens innovationsenhed for alle sygehuse og institutioner. One-stop-shop som er kontaktpunkt for eksterne aktører ift innovationsprojekter inden for sygehusbyggeriet. Center for Forbedringer i Sundhedsvæsenet, som gennemfører tværvideenskabelig forskning i kvalitetsudvikling i sundhedsvæsenet. EIR, som er en sundhedsvidenskabelig og sundhedsteknologisk forskerpark.

Desuden er etableret erhvervsklyngerne Brains Business (IKT, herunder SundhedsIKT) og BioMed Community (Medtech).

Derudover er der inden for intelligent offentlig efterspørgsel etableret forskellige projekter, hvor kommunerne er drivende, herunder 4S-Kit, Lab X, TeleCare Nord og Nordjysk Platform for Innovative Indkøb, som skal udvikle ny praksis for offentlig indkøb på tværs af sundheds- ældre- og handicapområdet.

I Region Midtjylland arbejdes der ud fra ideen om, at der skal etableres et servicesystem for velfærdsinnovation. Et system, der mestrer, at de rette kompetencer er til stede på rette sted. Væsentlige elementer i indsatsen er:

Oparbejde en innovationskultur og innovationsparathed i den offentlige sektor. Her er Midt Lab en central aktør.

Arbejde aktivt med tværsektoriel innovation, herunder bl.a. "Task Force for Nære Sundhedstilbud og Sundhedsinnovation".

Intelligent offentlig efterspørgsel i samarbejde mellem Regional Udvikling, Medico Teknik og Indkøbsafdelingen, herunder strategisk samarbejde om en ny udbudsproces, der skal fremme innovative offentlige udbud.

Bio-X Denmark - Kobling af interdisciplinær forskning, klinik og erhvervmed AU, AUH og MTIC som drivende kræfter i platformen.

MedTech Innovation - fremme vækstlaget, OPI og professionalisere klyngen. Målet er at fremme innovation mellem det offentlige og det private ved at være i ude klinikken.

I Region Syddanmark er der en fokuseret indsats inden for sundheds- og velfærdsinnovation. Indsatsen er opbygget omkring en vækstmodel, der skal styrke hele økosystemet, så der skabes sammenhæng mellem

viden (forskning og medarbejdere), virksomheder, kapital og efterspørgsel (marked). Eksempler på den sammenhængende indsats:

Kapital: Welfare Tech Invest. 75 mio. kr. til investering i iværksætter-virksomheder inden for velfærdsteknologi-området. OPI-Pulje. 20 mio. kr. til test og kommercialisering af velfærdsteknologiske løsninger.

Uddannelse, viden og forskning: Patient@Home Danmarks største forsknings- og innovationsprojekt indenfor velfærdsteknologi.

Udbud: Welfare Tech - Markedsdrevne klynge for udvikling og udbredelse af velfærdsteknologier med 150 medlemmer fra hele landet. Accelerace Welfare - et elitetræningscenter for opstartsvirksomheder og/eller unge innovative virksomheder (SMV) indenfor Sundheds- og Velfærdsinnovation. Gennemføres i regi af managementselskab for Welfare Tech Invest, hvilket sikrer et sammenhængende forløb, hvor rådgivning og kapital kombineres.

Efterspørgsel: Syddansk Sundhedsinnovation - døren ind til Region Syddanmarks indsats indenfor innovation, velfærdsteknologi, telemedicin og arbejdet med offentlig-privat-samarbejde. Herunder Sundhedsinnovatoriet, Invia, og Living Lab Denmark, som tilbyder koncepter og standardkontrakter mv. for OPI-samarbejde. Desuden er nationale projekter som OPI Lab forankret her.

SILVER: Et europæisk FP7-projekt, som har til formål at udvikle og afprøve præ-kommercielle indkøbsprocesser på tværs af flere europæiske lande.

Nordic Public-Private Innovation Network: Formålet med projektet er at styrke forholdene for innovative udbud i den nordiske sundhedssektor gennem et nordisk netværk for videndeling, erfaringsudveksling og dialog blandt offentlige indkøbere og private virksomheder. Projektet vil desuden adressere en række centrale juridiske og organisatoriske udfordringer for innovative udbud i sundhedssektoren ved at udvikle konkrete guidelines og metoder, der kan understøtte projekter i fremtiden.

Eksisterende samarbejder

De tre regioner indgår allerede i et tværregionalt samarbejde på en række områder:

Strategiske Sygehuspartnerskaber. 100 mio. kr. i en fælles national pulje, som har til formål at bidrage til at realisere sygehusbyggeriernes erhvervsmæssige potentiale ved at fremme udvikling og markedsmodning af danske sygehus- og sundhedsløsninger.

UNIK – et samarbejde mellem de tre regioner om innovative løsninger til kronisk syge. Nationalt innovationspartnerskab støttet af Rådet for Teknologi og Innovation.

OPI-Lab, et nationalt initiativ, hvor alle regioner deltager. Formålet er at udvikle nye modeller til offentlig privat innovation samt udveksle viden og erfaringer på området.

Invia.nu, et samarbejde mellem Region Midtjylland og Region Syddanmark om opsamling, bearbejdning og potentialevurdering af ideer fra brugere.

Sundheds- og Velfærds-konsortiet under M-Fonden. Et nationalt konsortium, som skal øge kendskabet til danske styrker og kompetencer inden for sundheds- og velfærdsområdet og fremme eksportmulighederne. Regionerne er repræsenteret i bestyrelsen ved Danske Regioner. Desuden deltager Region Syddanmark.

Samarbejdsmuligheder

Styrke virksomhedernes eksport

De tre regioner har et fælles mål om at styrke virksomhedernes eksportmuligheder på sundheds- og velfærdsområdet. Der er etableret forskellige eksportprogrammer i de tre regioner, og sundheds- og velfærds-konsortiet Healthcare Denmark er netop etableret. De tre regioner vil med fordel kunne bidrage til, at Healthcare DENMARK hurtigt får viden om særligt de tre vstdanske regioners styrker og kompetencer inden for sundheds- og velfærdsinnovation, så de er bedst muligt forberedt i forbindelse med besøg fra udlandet, repræsentation af vstdanske virksomheder på internationale messer og lignende. I forlængelse heraf kan regionernes eksportfremmeprogrammer målrettes, så de understøtter en fælles indsats i Healthcare DENMARK.

Intelligent offentlig efterspørgsel

Intelligent offentlig efterspørgsel er et centralt tema i regeringens innovationsstrategi og vækstplan for udvikling af vækstmulighederne på sundheds- og velfærdsområdet og indgår bl.a. som et særskilt indsatsområde i Markedsmodningsfonden. De tre regioner arbejder allerede på forskellig vis med udvikling

af modeller for intelligent offentlig efterspørgsel og innovative udbud, både hver for sig og i fællesskab i regi af OPI Lab, hvor der opsamles konkrete erfaringer med OPI-samarbejde fra regionale demonstrationsprojekter. Ligeledes deltager alle tre regioner i internationale udviklingsprojekter inden for intelligent offentlig efterspørgsel. Det tværregionale element kan med fordel styrkes ved igangsætning af fælles tværregionale demonstrationsprojekter, hvor de allerede udviklede koncepter og modeller afprøves i praksis i regionen.

KIC inden for sund levevis og aktiv aldring

Et KIC (Knowledge and Innovation Community) er et offentlig-privat partnerskab med fokus på aktiviteter inden for forskning, innovation, uddannelse og entreprenørskab, og udbydes af Det Europæiske Institut for Innovation og Teknologi (EIT). Regeringen arbejder for dansk deltagelse i et eventuelt KIC for sund levevis og aktiv aldring. Der forventes, at der udbydes et KIC på dette område i efteråret 2013.

Region Syddanmark indgår i et tæt samarbejde med Edinburgh Universitet og NHS (National Health Service) Skotland, og der er på den baggrund etableret et internationalt konsortium omkring udvikling af et KIC på dette område.

De tre regioner ønsker at drøfte mulighederne for samarbejde om at fremme etableringen af et KIC på området og sikre vstdansk deltagelse heri.

Klyngeudvikling og innovation

De tre regioner har alle etablerede erhvervs-klynger og netværk inden for sundheds- og velfærdsområdet. Der er brug for at styrke samspillet og bygge bro mellem erhvervs-klyngerne og vidensmiljøerne på tværs af de tre regioner, så de unikke styrker udnyttes bedst muligt og understøtter vækst i virksomhederne på det globale marked.

Erhvervs-klyngerne i de tre regioner MTIC, BioMed Community og Welfare Tech deltager alle i det udbud om nationale innovationsnetværk, som Rådet for Teknologi og Innovation har igansat. De tre regioner kan med fordel samarbejde om at sikre, at virksomhederne får størst mulig gavn af de nationale innovationsnetværk på sundheds- og velfærdsområdet, og at et nationalt innovationsnetværk for velfærdsteknologi forankres i vstdanmark.

Fødevarer

Baggrund

Fødevarerhvervet, herunder også den understøttende fødevarerprocesindustri, tegner sig for en betydelig del af beskæftigelsen i regionerne. Den procentvise andel af arbejdspladser inden for fødevarerhvervet (den erhvervsmæssige specialisering) er omtrent den samme i de tre regioner.

I Region Nordjylland har fødevarerindsatsen gennem de senere år haft fokus på at styrke erhvervet gennem en triple helix tilgang, hvor de traditionelle styrkeområder for fødevarerhvervet kobles med fornyelse indenfor og på tværs af værdikæder.

Støtten er organiseret i to spor: 1) de mellemstore og større vækstvirksomheder og 2) de mindre "livsstilsproducenter".

Spor 1 fokuserer på organisering af fødevarervirksomhederne i et formaliseret samarbejde (fødevarerklynge), der har til hensigt løbende at identificere udfordringer og indsatser, der kan styrke industriens konkurrenceposition. Det gælder ikke mindst indenfor de styrkepositioner, som fødevarerhvervet i Nordjylland er kendetegnet ved, nemlig:

- Fiskerisektoren
- Akvakultursektoren
- Proces- og afsætningsmæssige styrker indenfor ensartet kvalitet, volumen, leveringssikkerhed, fødevarerikkerhed & sporbarhed, stærkt markedsimage
- Fornyelse gennem produkt- og procesudvikling, nye trends i produkterne
- Bæredygtighed gennem råvareadgang, optimering af produktion, råvareudnyttelse

For fiskerisektoren og akvakultursektoren er der udarbejdet detaljeret perspektivplaner for fortsat udvikling af styrkepositionen, herunder som del af VækstPartnerskabsaftalen 2012.

Spør 2 fokuserer på styrkelse af de mindre specialproducenter, der ikke umiddelbart har vækstpotentiale, men som har stor betydning for understøttelse og udvikling af trends nye forbrugsvaner, slow food, nordisk køkken og øget fokus på bæredygtighed omkring produkterne. Tilbud til denne type virksomheder baseres på netværkssamarbejder og relation til turismesektoren omkring, branding, nye produkter, tilgængelighed, kvalitet og oplevelser.

Over en fjerdedel af alle fødevarer virksomheder i Danmark er beliggende i Region Syddanmark og er derfor et væsentlig element i den syddanske erhvervsstruktur. Fødevarerområdet i regionen har været præget af mange spredte klyngeinitiativer, og derfor har Syddansk Vækstforum igangsat en koordineret klyngeindsats, der bl.a. har fokus på kompetenceudvikling, iværksætteri og innovationssamarbejde på fødevarerområdet. Syddansk Vækstforum arbejder med en koordineret klyngeindsats gennem projektet Syddansk fødevarerklynge. Klyngen skal skabe synergi og sammenhængskraft i samarbejde med lokale fødevarer netværk og fødevarer virksomheder i Region Syddanmark ved at være en samlende og koordinerende enhed, der skaber overblik og synlighed for alle aktører. Det unikke er, at de større fødevarer virksomheder i regionen opnår koblingen til mindre, oplevelsesbaserede virksomheder og fødevarer netværk – samtidig med, at de mindre virksomheder kan anvende de større virksomheders distributionsnet eks. på eksportmarkederne.

Vækstforum i Region Midtjylland iværksatte i 2009 en større satsning på fødevarer med visionen "Klog hverdagsmad som sund forretning". Med innovation, differentiering og kompetence som grundpiller i satsningen, har ambitionen fra start været at Region Midtjylland skal være et førende, internationalt innovationsmiljø for klog hverdagsmad, med øget vækst og arbejdspladser som resultat.

Der er med satsningen især blevet udviklet en stærkere "infrastruktur" på innovationsområdet. Med de to konsortier – innovationsmiljøet Future Food Innovation og rådgivningsprogrammet FØDEVAREmidt - er der i perioden 2009-2013 blevet igangsat og gennemført en lang række nye samarbejder, innovative projekter, rådgivningsforløb, erhvervsrettede ph.d.-forløb, workshops, matchmaking arrangementer m.v. Der er endvidere iværksat en indsats omkring kompetenceudvikling, som på baggrund af et omfattende analysearbejde nu resulterer i afprøvning af forskellige tilgange til kompetenceudvikling, faciliteret af FFI i form af en række innovationcamps i fødevarer virksomheder. På fiskeriområdet har projektet "Vestkystens Fiskeriklynge – Konsumfisk" samlet fiskeriets aktører i hhv. Thyborøn, Hvide Sande og Thorsminde om at få etableret et formelt og økonomisk forpligtende klyngesamarbejde for at udvikle fiskerierhvervet i regionen.

Fødevarer er således en del af de tre vstdanske regioners satsninger på erhvervsudviklingsområdet. I Region Nordjylland og Region Midtjylland er det centrale indsatsområder, mens det i Region Syddanmark indgår som et element i flere indsatsområder. Der har gennem flere år været et formaliseret tværregionalt erfanetværk mellem alle fem regioner – Regionernes Fødevarer netværk, hvor fødevarer indsatserne og fælles aktiviteter er blevet drøftet, herunder blandt de tre vstdanske. Dette samarbejde forstærkes og konkretiseres yderligere gennem nærværende tiltag.

Det forstærkede vstdanske samarbejde på fødevarerområdet skal ses som et supplement til og en specialisering ift. det landsdækkende samarbejde i Regionernes Fødevarer netværk. Specialiseringen gælder f.eks. i forhold til de særlige vstdanske erhvervs mæssige styrkepositioner.

Samarbejds muligheder

Innovation, vidensamarbejde og internationalisering

Region Nordjylland, Region Midtjylland og Region Syddanmark indgår eller vil indgå i en dialog om et kommende KIC (Knowledge and Innovation Communities) på fødevarerområdet. Samarbejdet skal sikre en tæt kobling mellem et kommende innovationsnetværk for fødevarer og et Food4Future KIC. Der skal sikres koordinering og samarbejde med andre nationale initiativer på fødevarerområdet. Alle regioner skal inddrages.

I forbindelse med den igangværende ansøgningsproces vedrørende de nationale innovationsnetværk (under Forsknings- og Innovationsstyrelsen) er det vigtigt, at alle interesserede parter inddrages i strategiprocesen om et kommende innovationsnetværk inden for fødevarer frem mod ansøgningsfristen i oktober 2013.

Region Nordjylland, Region Midtjylland og Region Syddanmark indgår aktivt i den forestående strategiproces. Regionerne ønsker også et fokus på fiskerierhvervet i netværkets aktiviteter. Regionerne ønsker endvidere at sikre, at et kommende innovationsnetværk for fødevarer sikrer SMV-inddragelse i og adgang til Food4Future KIC. Regionerne vil arbejde for, at Madkulturen i højere grad bidrager til og deltager i de regionale og nationale fødevarerinitiativer.

Fiskeri og akvakultur

Fiskerisektoren er - særligt i Midtjylland og Nordjylland - af central betydning for erhvervsudvikling (herunder turisme) og landdistriktsudvikling. Det gælder både fiskeri- og akvakultursektoren. Der indledes et samarbejde mellem Region Midtjylland og Region Nordjylland med henblik på at styrke en koordineret og, på relevante områder, fælles indsats. Samarbejdet tager bl.a. udgangspunkt i Region Nordjyllands Perspektivplan for fiskerisektoren og Region Midtjyllands fiskeriindsats (Vestkystens fiskeriklynge).

Desuden har akvakultur betydning for de vstdanske regioner. Et tværregionalt samarbejde kan tage udgangspunkt i følgende: Traditionel recirkuleret dambrug samt kystbaseret og offshore akvakultur. Herunder foreslås netværkssamarbejde indenfor sektoren bl.a. med fokus på produktion, udstyrsleverandører og F&U aktiviteter.

Endvidere vil det være relevant at styrke samarbejdet om adgang til de rette kompetencer for fiskeindustri og akvakultur i hele værdikæden, da dette bliver et væsentligt konkurrenceparameter fremover. Det gælder alle lag, både fagteknisk og akademisk. Det kan bl.a. ske med inddragelse af Fiskeriskolen i Thyborøn, Skipperskolen i Skagen og Aalborg Universitets fiskeriteknolog-uddannelse i Esbjerg.

Energiområdet

Baggrund

Energierhverv er et prioriteret indsatsområde i de erhvervspolitiske strategier i alle tre regioner. Fælles er vindenergiområdet, hvor der allerede i dag er flere samarbejder. Der lægges derfor op til, at man starter med vindenergiområdet og udvider samarbejdet og først senere tager evt. andre energiområder op.

Det globale marked for vindenergi estimeres i perioden 2011 til 2016 at vokse med knap 2/3 fra ca. 390 mia. kr. til ca. 644 mia. kr. I Danmark er omsætningen ca. 50 mia.kr./år og eksporten godt 40 mia. kr./år. En stigende andel af fremtidens vindenergi vil blive produceret på havet. Den gennemsnitlige kapacitetstilvækst for offshore vind forventes globalt at være omtrent 28 pct. om året frem til 2017. Stort set al produktion af større komponenter foregår vest for Storebælt. Derudover ligger de væsentligste havne for udskibning, service og vedligehold af havmølleparker vest for Storebælt.

De tre vstdanske regioner har hver især stærke kompetencer indenfor området, og der er således en "smart specialisering":

I Region Nordjylland har Aalborg Universitet (AAU) særlige kompetencer inden for vindforskning og uddannelse af ingeniører og forskere inden for vindenergi. AAU har gennem mange år haft tætte relationer til vindindustrien og der er et tæt samarbejde med leverandørkæden ift ph.d. stillinger, erhvervs ph.d'er mv. Der ligger to testcentre i regionen hhv. Østerild Testcenter og Blade Test Centre (Veritas, Force og DTU). Leverandørnetværket 'Hub North' ligger i og er støttet af regionen. Det har ca. 150 medlemmer, hvoraf ca. halvdelen ikke er, men gerne vil ind i industrien. Hub North drøfter pt. samarbejds muligheder med OffshoreEnergy.dk. Mange af virksomhederne er placeret på Aalborg Havn, hvor f.eks. også Siemens Windpower producerer og udskiber næsten 4.000 vinger årligt.

I Region Midtjylland er der en særlig styrkeposition indenfor produktion, både på fabrikant og underleverandørleddet. Ca. 2/3 af industrien er placeret i regionen, både målt på omsætning og medarbejdere. De to største fabrikker, Siemens og Vestas er placeret i regionen. Vestas' testcenter ligger

på Århus Havn og havnen står for ca. 1/3 af den danske udskibning af vindmøller til eksport. Regionen støtter projektet 'Omstilling i vindmøllesektoren', der er regionens særlige indsats for udvikling og omstilling af industrien. Projektet omfatter bl.a. netværksaktiviteter, forretningsudvikling, introduktion til vindmøllemarked, uddannelsesaktiviteter og markedsføring af regionen som Windpower Hub.

I Region Syddanmark er der særlige kompetencer indenfor offshore, test og service. Offshore Energi udgør ét af regionens 4 fokuserede indsatsområder og indsatsen er opbygget omkring en vækstmodel, der skal styrke hele økosystemet, så der skabes sammenhæng mellem viden (forskning og medarbejdere), virksomheder, kapital og efterspørgsel. Eks.: Offshoreenergy.dk (tidligere Offshore Center Danmark) er nationalt Innovationsnetværk med ca. 260 medlemmer (ca. halvdelen fra vindenergi), hvor regionen senest har støttet en særlig styrkelse af vindområdet indenfor bl.a. innovation indenfor nye samarbejder (kommercielle produkter og services), øget synlighed, styrket samarbejde og netværk og øget global afsætning. Regionen støtter også LORC (Lindø Offshore Renewables Center), hvor der er ved at blive etableret testfaciliteter for fundamenter, naceller og svejsning. Esbjerg Havn er Europas førende havn for udskibning af havvindmøller, ca. 2/3 af vindmøller til eksport udskibes fra havnen og 3 af de ca. 4 GW havvind, der er installeret i Europa er udskibet fra Esbjerg Havn.

Eksisterende samarbejder

De tre regioner indgår allerede i et tværregionalt samarbejde på en række områder, f.eks.:

- Samarbejde i Alliancen for Grøn Offshore Energi (er nu fusioneret med offshoreenergy.dk)
- Samarbejde om bedre vindmølle transportkorridorer: Udredning, anbefalinger og politisk behandling (opgaven fortsættes og er overdraget til Kontaktforum for Vækst i Vindindustrien)
- Ad hoc samarbejder ifm. f.eks. internationale messer og konferencer, f.eks. fælles stand og aktiviteter på EWEA 2012
- Nationalt Kontaktforum for Vækst i Vindindustrien (NKVV), som består af de 3 regioner, Vindmølleindustrien, Erhvervs- og Vækstministeriet og ad hoc deltagelse fra relevante øvrige ministerier. Det Nationale Kontaktforums formål er at skabe en ramme for at drøfte og koordinere den regionale og nationale vækstindsats i vindenergiesektoren, f.eks.: Udvikling af nye uddannelser og kurser målrettet vindbranchen; Etablering af test-, afprøvnings og demonstrationsfaciliteter; Infrastrukturinvesteringer (veje, havne mv.); Investeringsfremme (i samarbejde med bl.a. Invest in Denmark og State of Green); Styrket videnovertførsel fra universiteter og andre vidensinstitutioner til små- og mellemstore virksomheder.

Kontaktforummet er relativt nyt (kun 2 møder afholdt), men tegner til at fungere efter formålet.

Der foregår derudover en del samarbejde på virksomhedsniveau gennem klynger og netværk f.eks. Hub North, Djurs Windpower, LORCs videncenter og offshoreenergy.dk.

Samarbejdsmuligheder

1. Klyngeudvikling og koordinering af initiativer til fremme af vækst i vindenergiesektoren

De tre regioner har alle etablerede erhvervsklynger og netværk inden for vindenergiområdet. Indsatsen har indtil nu været koncentreret om f.eks. teknologiprojekter, forretningsudvikling, netværksdannelse og opbygning af testfaciliteter med udspring i de særlige styrker / specialiseringer, der findes i hver region. Der er brug for at styrke samspillet og bygge bro mellem erhvervsklyngerne og vidensmiljøerne på tværs af de tre regioner, så de unikke styrker udnyttes bedst muligt og understøtter vækst i virksomhederne på det globale marked. Det kan f.eks. ske gennem et øget samarbejde og nye forpligtende aftaler. Det kan f.eks. være gennem øget deltagelse af syddanske og nordjyske virksomheder i leverandørnetværket i Midtjylland og en tættere tilknytning af Hub North og Djurs Windpower til Offshoreenergy.dk (flere offshore virksomheder begge steder er i dag medlemmer af offshoreenergy.dk). I arbejdet kan også indgå en undersøgelse af behovet for et etableret dansk samarbejde ift. vindklyngen i Hamborg, der er en stadigt vigtigere international 'vind hub'. Mange centrale virksomheder placerer sig i Hamborg og danske virksomheder er interesserede i at øge samarbejdet og få adgang til det voksende (tyske) marked.

Det foreslås derfor, at de 3 regioner drøfter behovet for fælles initiativer/projekter, der kan styrke virksomhederne på tværs af regionerne, men inden for regionernes særlige indsatsområder. Målet skal være, at initiativer/projekter kommer alle virksomheder til gode uanset regionalt tilhørsforhold, og at der ikke etableres parallelle initiativer, som konkurrerer med hinanden. Drøftelser kan hensigtsmæssigt føre til

etablering af ét program, fælles for de 3 regioner, som ud fra virksomhedernes definerede behov, støtter initiativer til udvikling af vindområdet, herunder offshore vind.

2. Samarbejde om tværregionalt Smart Grid projekt

Regeringens vækstteam for Energi og Klima anbefaler i # 18 etablering af et Smart Grid demonstrationsprojekt, hvor el, gas og fjernvarme kobles og muligheder for lagring af energi afprøves. Der er allerede en del erfaringer indenfor Smart Grid. De danske energiforskningsprogrammer understøtter i dag ca. 90 store og små Smart Grid projekter, der samlet repræsenterer investeringer for ca. 1,1 mia. kr. Vækstteamet anbefaler derfor et større konsortium, der også samler op på eksisterende viden, og hvor virksomheder fra vindenergiområdet vil være relevante deltagere. Det foreslås derfor, at regionerne i fællesskab undersøger mulighederne for, at vores virksomheder/netværk/klynger indgår i et demonstrationsprojekt.

Kreative erhverv

Baggrund

Erhvervsstrukturen i de kreative erhverv er markant anderledes end i det øvrige erhvervsliv. Over 90 % af virksomhederne i de kreative brancher har færre end 10 ansatte. Arbejde og udvikling foregår derfor i projekter og i netværk, og fokus er typisk på produktet og mindre på den kommercielle forretning.

Samtidig rummer iværksættere og medarbejdere i de kreative erhverv mange af de kompetencer, der bliver efterspurgt i andre erhverv. Det kan eksempelvis være kreativitet, design, udnyttelse af digitale platforme, interaktiv formidling, brugerforståelse, etc.

Vækst i den kreative sektor kræver, som i andre sektorer, et fortsat intensiveret samarbejde mellem den kreative branche og universiteter og andre videninstitutioner.

Vækstforum Nordjylland har støttet Center for Anvendt Oplevelsesøkonomi, ApEx på Aalborg Universitet, som fra 2011 har fungeret som sekretariat for det nationale innovationsnetværk indenfor oplevelsesøkonomi "InVio". Et nyt projekt "OplevVækst" vil støtte de kreative erhverv indenfor temaet turisme og stedsbunden oplevelsesøkonomi.

Region Nordjylland og Region Midtjylland gennemfører sammen projektet "Shareplay", der vedrører vækst gennem udvikling af nye modeller for samarbejde og projekter indenfor film, nye medier, spil og animation.

I Region Midtjylland gennemføres i 2013 under initiativet More.Creative et projektmodningsforløb, der skal afklare muligheder og behov for en justering af det etablerede erhvervsfremmesystem i forhold til de ydelser, der efterspørges af virksomheder og iværksættere i de kreative erhverv.

Region Midtjylland støtter Fonden Aarhus som Europæisk Kulturhovedstad 2017 med midler til udvikling af de kreative erhverv, så fonden vil kunne støtte de konkrete forslag til udviklingsprojekter, der bliver et resultat af arbejdet i More.Creative.

Desuden arbejder regionen med Innovationsnetværket Livsstil, Bolig og Beklædning mhp. at sikre, at design og innovation indgår i traditionelle erhverv, samt med arkitektur gennem samarbejdet AND med Arkitektskolen i Aarhus og Aarhus kommune.

Endelig udgør Animation Hub omdrejningspunktet i innovationsnetværket mellem animation, traditionelle film, reklame- og spilområdet.

I Region Syddanmark er design et udvalgt indsatsområde i erhvervsudviklingsstrategien. Målsætningen er at styrke og videreudvikle designmiljøet – regionalt og internationalt - med henblik på øget vækst i de kreative

erhverv, samt at øge anvendelse af design og designtænkning som vækst- og innovationsdriver i private virksomheder.

Det drejer sig f.eks. om "*Design2innovate*", der er en national erhvervsklynge inden for design, som arbejder på at øge designanvendelse i private virksomheder. Design2innovate har en stærk forankring i det regionale forsknings- og designmiljø og har etableret partnerskab med nationale designorienterede virksomheder og offentlige institutioner samt et internationalt fokus. Design2innovate samarbejder desuden med det nationale innovationsnetværk "Livsstil - Bolig & Beklædning". Andre eksempler er *Designandelen* og *Fremtidsfabrikken*, der arbejder målrettet på at forberede vækstvilkårene for kreative iværksættere og dermed styrke væksten i kreative erhverv.

Fonden til Markedsføring af Danmark under Erhvervs- og Vækstministeriet har støttet oprettelsen af det nationale Dansk Design og Arkitektur Konsortium med det formål at markedsføre Danmark som designland. Konsortiet er støttet af Syddansk Vækstforum og drives i samarbejde med Design2Innovate.

Samarbejdsmuligheder

Design

Både i Region Midtjylland og i Region Syddanmark arbejdes der med at etablere innovationsnetværk, som skal styrke designanvendelse, og der er etableret samarbejde mellem aktørerne på tværs af regionerne igennem Dansk Design og Arkitekturkonsortium. Ligeledes arbejdes der med at styrke forreningsudvikling inden for de kreative erhverv, herunder design.

Regeringens Vækstplan indeholder en række initiativer inden for design. Det er dog karakteristisk, at der i vækstplanen primært er fokus på aktører og aktiviteter i Hovedstadsområdet. De tre regioner kunne med fordel udbygge samarbejdet inden for designområdet med henblik på at

- styrke designanvendelsen i små og mellemstore produktionsvirksomheder
- styrke forretningsudvikling i designerhvervet
- synliggøre Vestdanske initiativer og aktører inden for design, bl.a. som led i profileringen af hele Danmark som World Design Capital

Sundhedsevents

I forbindelse med de nye sygehusbyggerier er der en oplagt mulighed for at nytænke udformning, faciliteter og teknologi. Design og indretning udgør et væsentligt aspekt. Her kan de kreative erhverv spille en markant rolle i udviklingen af fremtidens moderne sundhedsvæsen.

Det foreslås, at der i samarbejde afholdes forskellige sundhedsevents (med inspiration fra en konference, Syddanmark afholder i efteråret 2013 under titlen "Hospital+Innovation Congress) med de nye sygehusbyggerier som fokusområde. De tre regioner kan hver især byde ind med en særlig vinkel:

- Kunst i nyt sygehusbyggeri (Nord)
- Arkitektur i nyt sygehusbyggeri (Midt)
- Design i nyt sygehusbyggeri (Syd)

Shareplay

Under navnet Shareplay er der udviklet et cross media netværk i Nord- og Midtjylland. Shareplay hjælper virksomheder til at arbejde på tværs af medier og brancher med det formål at skabe innovationsbaseret vækst.

Shareplay tager udgangspunkt i den digitale revolution på medieområdet. Mobiltelefonen er et godt eksempel på et medie i en teknologisk revolution. Her går udviklingen så hurtigt, at mulighederne for nyt indhold nærmest falder over hinanden. Udviklingen på medieområdet kræver tværgående samarbejder, og med Shareplay-satsningen motiveres kreative erhverv til at samarbejde med hinanden og med teknologi- og videntunge erhverv.

Fremtidens industri

Baggrund

Industrien har på trods af et betydeligt tab af arbejdspladser de senere år, stadig en stor betydning for de regionale økonomier i det vstdanske område. Industrien har tabt et betydeligt antal arbejdspladser i de sidste 10-15 år. Industrien er samtidig kendetegnet ved at have en produktivitetsudvikling, der igennem en årrække har ligget betydeligt over gennemsnittet i andre erhverv. Industrien er mere internationalt konkurrenceudsat end andre erhverv.

En meget stor del af den danske industri findes i Vestdanmark. Næsten 70 % af de danske industriarbejdspladser ligger i det jysk/fynske område. I 1997 var der 296.000 industriarbejdspladser i de tre vstdanske regioner, mens antallet i 2012 var faldet til 202.000 svarende til et fald på 32 %.

Det er et væsentligt indsatsområde også fremover at sikre, at industrien udvikler sig i takt med markedskravene og fortsat kan yde et stort bidrag til de vstdanske økonomier og en videreudvikling af industrien bør have regional interesse. I forlængelse heraf er vigtigt at sikre, at arbejdsstyrkens kompetencer og kvalifikationer løbende udvikles, så den tilpasses virksomhedernes ændrede kompetencebehov, hvor bl.a. erhvervsskolerne spiller en central rolle for eksempelvis at sikre, at ufaglærte opkvalificeres til faglært niveau.

Der kan dog peges på en række initiativer, hvor det indirekte hovedfokus er rettet mod industriens virksomheder, herunder blandt andet en række sektorbaserede indsatser, ikke mindst innovationsnetværk samt regionale erhvervsudviklingsprogrammer med tilskud til rådgivning, vidensamarbejde, netværk mv.

I Region Midtjylland har Vækstforum besluttet at iværksætte en indsats, der fremover fokuseret skal understøtte den videre udvikling af "Fremtidens Industri" i regionen. Indsatsen bygger videre på den eksisterende indsats og indeholder:

- En industriel partnerskabsaftale, der skal sikre fremtiden for industrien, via tilpasning og koordinering af nationale og regionale ordninger, ydelser og programmer, f.eks. acceleratorprogrammer, forretningsnetværk og klyngeinitiativer.
- Et initiativ hvor der skal udvikles koncepter for industriinkubatorer, der kan være rammer for fremtidens industrielle opfindere, spinn outs og industriiværksættere, idet det står klart, at antallet af nye iværksættere er lavere i industrien end i andre erhverv.
- Et del-initiativ der kan medvirke til at øge søgningen til industriens uddannelser, hvor der nogle steder allerede mangler studerende og virksomheder mangler arbejdskraft.
- Et initiativ, der skal give muligheder for, at flere industrivirksomheder kan arbejde strategisk med at udvikle deres forretningsmodel via workshops og vækstgrupper om forretningsudvikling.

Udover dette initiativ har Vækstforum i Midtjylland en række programmer, der er målrettet iværksættere og virksomheder med vækstpotentiale, blandt andet indenfor grøn teknologi, strategisk forretningsudvikling, netværk, internationalisering mv.

I Region Syddanmark har Vækstforum igangsat en lang række aktiviteter for bl.a. industrivirksomheder inden for Vækstforums strategiske indsatsområder Sundheds- og Velfærdsinnovation, Bæredygtig Energi (energieffektivisering og offshore) samt Oplevelseserhverv (design og turisme).

Hertil kommer en række tværgående indsatser fx Vækstforums særlige talentsatsning, som giver syddanske virksomheder adgang til de kompetencer som de efterspørger både på kort og langt sigt. Indsatsen indeholder en række forskellige virksomhedsrettede elementer, bl.a. tilbud til virksomheder om opkvalificering af medarbejdere på baggrund af en vækstplan for virksomheden, ligesom virksomheder får tilbud om at få tilført eksterne ledelseskompetencer i en kortere periode, samt tilbud til særligt ledige nyuddannede ingeniører og andre med tekniske uddannelser om en opkvalificering, så de i større omfang matcher virksomhedernes stigende krav til specialisering.

Der har været gennemført en analyse af automatisering, der belyser syddanske virksomheders automatiseringsgrad, potentialer i automatiseringsindsatsen, samt barrierer for yderligere automatisering.

På baggrund af denne analyse har Syddansk Vækstforum igangsat en særlig indsats for automatisering for at øge produktiviteten og fastholde produktion gennem øget automatisering. Indsatsen er målrettet små- og mellemstore virksomheder på tværs af brancher i Region Syddanmark, hvor virksomhederne bl.a. tilbydes hjælp til afdækning af automatiseringspotentiale og bistand til praktiske implementerbare strategiplaner for virksomhedernes automationssystemer.

I Region Nordjylland har Vækstforum iværksat en række programmer og projekter der er relevante for industrien – der er dog kun et enkelt program, der udelukkende henvender sig til industrivirksomheder (Virksomheder i Teknologisk Udvikling, se nedenfor). Aktiviteterne ligger hovedsagligt indenfor søjlen ”kompetenceudvikling”, som er en af de tre bærende i Vækstforums strategi, men også klyngefremmende initiativer indenfor søjlen ”stærke erhvervssamarbejder” har et stærkt fokus på støtte til industrien.

Flere af aktiviteterne gennemføres i regi af Væksthus Nordjylland, herunder:

- ”Flere Virksomheder i Vækst”, hvor industrivirksomheder kan få støtte til forskellige kompetenceudviklingsaktiviteter individuelt eller i netværk (afsluttet)
- ”Virksomheder i Teknologisk Udvikling”, hvor enkeltvirksomheder får tilskud til teknologiuudviklingsprojekter (afsluttet)
- Vækstiværksætterprogrammet
- GLOBAL, der med 9 søjler tilbyder enkeltvirksomheder støtte til internationalisering (nyt)

Dertil kommer et stort program, administreret af Aalborg Universitet, Internationalt Center for Innovation, der igennem fem år har arbejdet med at sætte virksomheder sammen, så de i samarbejde kan skabe nye, globalt orienterede forretningsmodeller (under afslutning). Samt et nyt ”Strategisk Investeringsprogram”, der tilbyder enkeltvirksomheder støtte til udarbejdelse af ansøgninger til nationale og internationale forsknings- og udviklingsprogrammer. Desuden skal nævnes et stort anlagt projekt ”Samarbejde og Partnerskab”, hvor flere tusind virksomheder har fået analyseret deres efteruddannelsesbehov. Endelig støtter Vækstforum etablering af klyngefaciliterende funktioner til virksomheder indenfor en række områder (IKT, energi, byggeri, fødevarer og det maritime område)

Samarbejdsmuligheder

Regionale økosystemer omkring den industrielle iværksætter/virksomhed

Industrielle iværksættere og virksomheder har nogle særlige behov og barrierer for opstart. På trods af dette er der i de regionale økosystemer omkring de industrielle iværksættere og vækstvirksomheder kun nogle få eksempler på inkubatorer med et særskilt fokus på netop industrien, der tilbyder eksempelvis store produktionslokaler, adgang til testudstyr, specialiseret viden om produktionsteknologier, viden om udvikling af industrielle forretningsmodeller mv.

De tre vstdanske regioner bør udveksle erfaringer og undersøge, hvor der findes koncepter, nationalt eller internationalt, for industriinkubatorer, der kan videreudvikles og tilpasses.

Industriens fremtidige behov for arbejdskraft

Industriens behov for faglært og højtuddannet arbejdskraft ændres og øges, mens behovet for ufaglært arbejdskraft falder kraftigt. Der har været en betydeligt nedgang i søgningen til flere af industriens uddannelse og inden for visse områder mangler industrivirksomhederne arbejdskraft.

De tre vstdanske regioner bør drøfte behovet for fælles initiativer, der kan sætte fokus på manglen på arbejdskraft til industrien, herunder behovet for at tiltrække udenlandsk arbejdskraft samt hvordan søgningen til industriens uddannelser kan øges.

Innovationsnetværk og klynger

Flere af de nationale innovationsnetværk er særligt interessante for industrivirksomheder på tværs af regionale grænser.

De tre vstdanske regioner bør støtte den igangværende proces for dannelse af nye innovationsnetværk, der styrker samarbejdet med industriens virksomheder samt generelt arbejde for, at virksomhederne i højere grad inddrages i disse innovationsnetværks aktiviteter.

Øvrige regionalt funderede initiativer til støtte for klyngedannelser bør overveje om og hvordan, de kan samarbejde med videninstitutioner og virksomheder i de to andre regioner.

Iværksætter/kapital

Baggrund

At skabe gode rammer for iværksætteres etablering, udvikling og vækst står højt på den politiske dagsorden og er således også et højt prioriteret område i de tre vestdanske regioners erhvervsudviklingsstrategier. De regionale initiativer sigter både på at sikre iværksættere adgang til vejledning, rådgivning og sparring samt til risikovillig kapital.

Adgang til risikovillig kapital er en afgørende faktor, når man taler rammebetingelser for iværksætteri. Alle tre regioner har da også allerede iværksat forskellige initiativer for at styrke udbuddet af og adgangen til risikovillig kapital, men der er store synergieffekter i at styrke samarbejdet på dette område.

De tre regioner har alle en iværksætterindsats, der har til formål at sikre iværksættere adgang til vejledning, rådgivning og kapital. Den nuværende indsats i de tre regioner omfatter følgende initiativer:

I Region Nordjylland gennemføres iværksætterindsatsen med det formål at øge antallet af iværksættere og at øge væksten i de nye virksomheder. Indsatsen rummer dels målrettet rådgivning og lånekapital til nye virksomheder og dels støtte til den videre udvikling og vækst i virksomheder med stort vækstpotentiale. Vejledning og rådgivning til iværksættere og nye virksomheder gennemføres primært via to store rådgivningsprogrammer:

- Nordjysk Iværksætternetværk (NIN), som tilbyder rådgivning og sparring til iværksættere i forbindelse med virksomhedsstart og
- VækstIværksætter Programmet (VIP), som tilbyder rådgivning, sparring og mentorforløb til vækstiværksættere.

På kapitalområdet har Region Nordjylland følgende initiativer:

- Nordjysk Lånefond. Fonden tilbyder attraktive lån til nordjyske iværksættere og virksomheder med betydeligt udviklingspotentiale. Fonden råder over en pulje på 150 mio. kr.
- Vækstkobling – et nyt initiativ under udvikling, der omhandler tilførsel af risikovillig kapital til iværksættere med vækstpotentiale.

I Region Syddanmark gennemføres iværksætterindsatsen med det formål at styrke etablering og udvikling af nye vækstvirksomheder inden for de i erhvervsudviklingsstrategien valgte forretningsområder: Sundheds – og velfærdsinnovation, bæredygtig energi og oplevelseserhverv.

I regi af - og i tilknytning til - de tilhørende erhvervsklynger er der specialiseret vejledning samt tilbud målrettet iværksættere inden for de respektive forretningsområder. Som supplement hertil er der også igangsat særligt fokuserede tiltag; f.eks. projektet Transformer for iværksættere indenfor området bæredygtig energi, samt Designandelen for iværksættere indenfor de kreative erhverv. Det senest igangsatte tilbud er Accelerace Welfare, som er et elitetræningsforløb for iværksættere indenfor sundheds- og velfærdsinnovation. Dette forløb kombinerer vejledning/træning med adgang til kapital via Welfare Tech Invest.

På kapitalområdet har Region Syddanmark følgende initiativer:

- Welfare Tech Invest. Kapitalfonden tilbyder egenkapital, lån eller konvertible lån til iværksættervirksomheder indenfor velfærdsinnovation. Fonden råder over i alt 75 mio.kr.
- Lånefond til iværksættere i yderområder. Fonden yder lån til iværksættervirksomheder i Svendborg, Faaborg-Midtfyn, Langeland, Ærø og Tønder, samt småøerne under Sammenslutningen af Danske Småøer. Fonden råder over 20 mio. kr.

I Region Midtjylland gennemføres iværksætterindsatsen med det formål at øge iværksætteres etablerings- og overlevelsesrate samt øge antallet af vækstiværksættere. Indsatsen omfatter vejledning, rådgivning og kapital til vækstorienterede iværksættere og nystartede virksomheder. Indsatsen gennemføres primært i regi af programmet STARTmidt Accelerator.

- STARTmidt Accelerator tilbyder rådgivning, mentorordninger, Plato-forløb, Vækstgrupper m.m. til iværksættere og nystartede virksomheder. Herudover har iværksættervirksomhederne også adgang til at deltage i Accelerace-forløb.

På kapitalområdet har Region Midtjylland følgende initiativer:

- Midtjysk Iværksætterfond: Fonden investerer bredt i nye innovative virksomheder med globalt vækstpotentiale. Investeringerne kan foretages både som egenkapital, lån og konvertible lån. Fonden råder over 100 mio. kr.
- InvestorMidt Business Angels netværk. Der er etableret et stærkt BA netværk i Region Midtjylland med ca. 60 medlemmer. Der præsenteres hvert år 35 spændende midtjyske vækstvirksomheder på 6 møder, der afholdes forskellige steder i regionen.
- InvestorMidt Kapitalcoaches. I et kapitalcoachforløb får kapitalsøgende iværksættere tilknyttet en Kapitalcoach, som skal hjælpe iværksætteren med at gøre sig parat til at møde investorer, skabe kontakt til potentielle investorer og bistå iværksætteren ved møder, forhandlinger og indgåelse af aftaler med investorer.

Samarbejdsmuligheder

De tre vstdanske regioner har således alle etableret kapitalfonde eller lånefonde med et kapitiltilsagn på hver ca. 100 mio. kr. i de respektive fonde og med selvstændigt managementselskab. I venturesammenhæng er dette beløb lavt – og nogen vil mene utilstrækkeligt -, og administrationsomkostninger bliver også relativt høje i forhold til den enkelte investering. Ud fra en rent økonomisk betragtning ville det derfor give god mening at etablere en fælles kapitalfond med et fælles managementselskab.

Innovationsmiljøerne indgår som væsentlige aktører på kapitalområdet og også her vil det, blandt andet ud fra hensynet til kritisk masse, give god mening at styrke specialiseringen og samarbejdet innovationsmiljøerne imellem.

Alle tre regioner har fokus på at øge antallet af vækstiværksættere, men de mangler hver for sig kritisk masse til at udvikle og gennemføre eliteprogrammer for vækstiværksættere. Der bør derfor ske et øget samarbejde om rekruttering til de eksisterende udviklingsforløb for vækstiværksættere, f.eks. Accelerace-forløbet, ligesom der bør arbejdes videre med Team VækstDanmark tankegangen. Derudover kan der være behov for både generel og mere specifik erfaringsudveksling i forhold til de igangsatte initiativer i regionerne.

1. Metodeudvikling vedrørende programtilrettelæggelse

Både på iværksætterområdet og på kapitalområdet kan der ske et øget samarbejde mellem regionerne om metodeudvikling for nye programmer og projekter. Der er i de respektive regioner opnået solide erfaringer med opbygning af kapitalfonde, udvikling af rådgivningsprogrammer, udviklingsforløb for iværksættere mv. og disse erfaringer bør videreformidles på tværs af de tre regioner til brug for udvikling af nye programmer og initiativer.

2. Etablering af Vstdansk Seedfond. Med udgangspunkt i de eksisterende fonde, Midtjysk Iværksætterfond og Welfare Tech Invest, kan der arbejdes på etablering af en fælles og større fond med deltagelse af alle tre regioner. De tre vstdanske regioner skal i samarbejde med private investorer, pensionsselskaber m.v. rejse kapital i størrelsesordenen 500 mio. kr.

Endvidere kan der arbejdes med en model, hvor en række private, større virksomheder indgår i fonden. Virksomheder kunne inddrages ved at investere case by case i iværksættervirksomheder indenfor deres respektive forretningsområder.

3. Etablering af ny European Angel Fund i Danmark. Den Europæiske Investeringsfond (EIF) har mulighed for at gå ind i etableringen af en såkaldt European Angel Fund i Danmark med 50 mio. kr., hvis man kan finde 50 mio. kr. til matchning. En sådan fond skal i korthed matche danske Business Angels Investeringer én til én, under forudsætning af, at disse engle er godkendt af fonden. De tre regioner kan i fællesskab tage kontakt til Vækstfonden eller andre interesserede med henblik på at undersøge mulighederne for at etablere en fælles regional European Angel Fund.

Turisme

Baggrund

I alle de tre vestdanske regioner er turisme et prioriteret indsatsområde i erhvervspolitikken. Særligt er det kendetegnende, at de vestdanske regioner har stor tiltrækningskraft på feriehusturister og gæster fra nærmarkederne Tyskland, Norge og Sverige. Fælles for de tre regioner er det dog, at væksten på det globale marked for turisme skal udnyttes bedre og tabte udenlandske overnatninger genvindes. Derfor står det højt på den erhvervspolitiske dagsorden at skabe grobund for øget vækst i turismebranchen. Det kan et styrket tværregionalt turismesamarbejde understøtte.

I Region Nordjylland er turisme et særligt vigtigt erhvervsområde for Nordjylland. Region Nordjyllands styrkeområder er strand, natur og højt til loftet. Derfor er hovedmålgruppen primært børnefamilier. Men det købestærke publikum, der har tid og råd til at opleve Nordjyllands kultur og natur seværdigheder er også en prioriteret målgruppe. Desuden er der et formaliseret samarbejde i regionen om udvikling af erhvervsturismen.

Vækstforum indgår tre-årige samarbejdsaftaler med VisitNordjylland. I perioden 2010-2013 har Vækstforum gennemsnitligt bevilget 18 mio. kr. årligt til klyngeudvikling, produktudvikling, kompetenceudvikling og imagemarkedsføring. Udover støtte til samarbejdsaftalen har Vækstforum støttet en række projekter om interaktiv digital formidling af natur og kulturarv på fem af regionens museer og attraktioner samt et Ph.D projekt om fremtidens feriehus.

I Region Midtjylland er der gennemført en større analyse, der påviser et betydeligt potentiale i regionens turisme. Med afsæt heri er der i samarbejde med de relevante turistaktører udarbejdet en vækststrategi – ”Ny VÆKST i turismen - en strategi for en fokuseret og professionel turisme i Region Midtjylland” samt en handlingsplan ”Handlingsplan 2015 – Ny VÆKST i turismen i Region Midtjylland”. Handlingsplanens tre centrale forretningsområder består i udvikling af få, men stærke feriesteder, videreudvikling af et stærkt partnerskab om erhvervsturisme samt styrkelse af mersalg til turisterne. Erhvervsturismen skal udvikles gennem et stærkt partnerskab med udgangspunkt i styrkepositionerne i det midtjyske erhvervsliv, Herning og Århus. Den økonomiske ramme for handlingsplanen er for perioden 2011 til 2014 på ca. 218 mio. kr. bestående af EU-, regionale, kommunale og private midler. De regionale midler udgør ca. 69 mio. kr.

Midtjysk Turisme har til opgave at fremme turismen i hele Region Midtjylland. Midtjysk gennemfører et større Socialfondsprojekt ”Det professionelle turisterhverv”, hvor der i et tæt samarbejde med turisterhvervet arbejdes med produkt-, kvalitets-, og kompetenceudvikling samt pr. og marketing.

I Region Syddanmark er der et stort potentiale inden for ferie- og erhvervsturisme. For at videreudvikle disse styrkepositioner har syddansk Vækstforum støttet bl.a. Kids n’ Tweens projektet og givet midler til etablering af hhv. FOMARS, Foreningen til markedsføring af turismen i Region Syddanmark og Inspiring Denmark, der markedsfører og udvikler regionens erhvervsturismeudbud.

Syddansk Vækstforum har desuden givet midler til udvikling af fem destinationer: Lillebælt, Fyn, Sønderjylland, Sydvestjylland og Legoland/Billund Resort. Der er bevilget 56 mio. kr. i alt til de fem destinationer. Koordination af turismeudviklingen i Syddanmark sker i det regionale koordinationsudvalg for turisme og oplevelseserhverv. Udover de to markedsføringsaktører og de fem destinationer er kompetenceudviklingsprojektet Oplevelsernes Academy centralt for realiseringen af vækstpotentialet. Projektet er spydspids for kompetenceudvikling inden for den syddanske turismebranche og har modtaget støtte fra Vækstforum.

Eksisterende samarbejder

De tre regioner samarbejder aktuelt i det tværregionale projekt "Oplevelsesbaseret kystturisme", der ledes af Videnscenter for Kystturisme i Hvide Sande. Projektet er støttet af statslige KUP-midler (Konkurrence Udsatte Pulje) og af de tre vækstfora. Projektet består bl.a. af fem demonstrationsprojekter, der arbejder med erhvervmæssig vækst i tilknytning til maritime naturoplevelser, smagsoplevelser, by og havnemiljøer mv. Der foregår også et tværregionalt samarbejde på erhvervsturismeområdet i regi af MeetDenmark, hvor Visit Aarhus, Visit Aalborg og det syddanske Inspiring Denmark er repræsenteret. Alle vstdanske regioner er desuden repræsenteret i den nationale koordineringsgruppe for turisme. Gruppens fortsatte eksistens og opgaver afventer regeringens vækstteams anbefalinger og erhvervsministerens beslutning.

Samarbejdsmuligheder

Et tværregionalt samarbejde om kompetenceudvikling inden for turismeerhvervet, drøftes bl.a. i regi af det nationale koordineringsgruppe for turisme. Et tværregionalt samarbejde kan samle og bygge videre på de tre regionernes erfaringer med egne kompetenceudviklingsprojekter, herunder Oplevelsernes Academy i Syddanmark og Det professionelle turisterhverv i Midtjylland. I Nordjylland er der gennemført kompetenceudviklingsprojekter for over 7.000 ansatte og ledere indenfor ledelse, markedsføring, det gode værtskab, innovation og anvendelse af ny teknologi.

Et andet område, hvor der også er gode muligheder for tværregionalt samarbejde, er udbredelse af de konkrete erfaringer og resultater, der skabes i demonstrationsprojekterne i "Oplevelsesbaseret kystturisme". For eksempel om fødevarereturisme, hvor der er mulighed for at sammentænke turismeudviklingen med den målrettede klyngeudvikling inden for fødevarerområdet i både Nordjylland, Midtjylland og Syddanmark.

Erhvervsturisme er det tredje område, hvor der med fokus på fælles tværregional markedsføring internationalt og med afsæt i erfaringerne fra MeetDenmark samarbejdet forventeligt vil være god synergi i at styrke samarbejdet yderligere.

Gennem et andet KUP-projekt "Powered by Cycling; Panorama" er der etableret et samarbejde mellem Nationalpark Thy, Sydvestjysk Udviklings Forum og Region Midtjylland om udvikling og markedsføring af cykelturisme langs Vestkysten gennem en opgradering af Nordsøcykelruten.

Specialiserede analyser

Baggrund

Det er en regional opgave at følge og overvåge udviklingen i vækstvilkårene, og regionerne har adgang til et, i international sammenhæng, unikt fælles datagrundlag via Danmarks Statistik og en række andre kilder. Opgaven løses på forskellige måder men det fælles registerbaserede datagrundlag er af en ensartet og høj kvalitet og sikrer sammenlignelighed på tværs af regionerne.

Eksisterende samarbejde

Der eksisterer i dag et vidtgående samarbejde. Regionerne har udbygget det fælles datagrundlag i en regionaløkonomisk model, der også er fælles for alle regioner (Den Regionale Model for Erhverv og Beskæftigelse, Sam-K og LINE). På en række andre områder har regionerne ligeledes opbygget et ensartet grundlag, f.eks. i form af fælles branchenøgler til ressourceområder. Nøglerne bruges til at følge udviklingen i erhvervsstrukturen. Samlet set betyder det, at der er let adgang til ensartede data på blandt andet regionsniveau, og det udnytter regionerne i forskelligt omfang til sammenlignende analyser m.m. Desuden arbejdes der sammen med Erhvervsstyrelsen om en national model til at måle effekt af erhvervsprojekter, og regionerne har været den drivende kraft bag RegLab, hvor de er gået sammen om en række dybdegående analyser af fællesregional og national betydning. Regionerne har endvidere i 2012 arbejdet sammen om at udgive en fælles publikation med regionale analyser.

Samarbejdsmuligheder

1. Fælles model for analyser af regionale klynger

Region Midtjylland og Region Syddanmark har i samarbejde med Reg X igangsat analyser af regionale klynger. Analyserne skal bidrage med input til klyngernes fremtidige udvikling og opbygge ny viden om, hvordan man på regionalt plan kan opbygge skræddersyede analyser af en regions klynge. Analyserne

består af fire faser:

- Kvantitativ og kvalitativ analyse af klyngens erhvervmæssige specialisering
- Kortlægning af innovationssamarbejder mellem virksomheder i klyngen
- Undersøgelse af klyngens økosystem
- Undersøgelse af klyngens internationale positionering

Denne model for analyse af regionale klynger kan udbredes og indgå som videngrundlag for klyngeindsatsen i alle tre regioner og eventuelt videreformidles til det nationale forum for klyngeudvikling, hvor målet er at styrke og skabe sammenhæng i klyngeindsatsen. Den overordnede model foreslås som en fælles tilgang, mens udførelsen af analyserne tilrettelægges regionalt.

2. Smart Specialisation

Den Regionale Model for Erhverv og Beskæftigelse (Sam-K og LINE) kan bidrage til regionernes arbejde med udarbejdelse af og opfølgning på specialiserede forretningsområder. Sam-K og Line bygger i dag på traditionelle brancher, men indeholder fremskrivninger og en række registerdata, der med fordel kunne bruges til at følge udviklingen i tværgående teknologi- og forretningsområder. Ved i højere grad at bruge virksomhedernes produktion af varer og tjenester, kan det gøres muligt at følge specialiserede forretningsområder, hvor den samme branche (f.eks. fremstilling af kabler) kan producere varer til flere forskellige forretningsområder.

I Sam-K Line ville de eksisterende branchekoder kunne kobles med varekoder, hvilket ville give avancerede muligheder for at komme meget tæt på specialiserede forretningsområder. Forretningsområderne ville kunne følges over tid og på en lang række forskellige parametre. Derudover ville man kunne følge udvalgte varer og tjenester af særlig interesse, f.eks. offentlige og private virksomheders produktion af forskning.